

Som iguals, com hi arribem?

Àmbit 3. Com ens cuidem

Lloc: Centre de Cultura Contemporània Octubre, València

Data: 14 i 15 de febrer de 2025

Relatora: Violeta Tena

Acte a València sobre l'equitat i la diversitat, organitzades i coordinades per Acció Cultural del País Valencià i el nou Congrés de Cultura Catalana. Les jornades se centren en l'equitat i la diversitat, dos conceptes clau per avançar cap a una societat més justa i inclusiva.

A la benvinguda, **Anna Oliver**, presidenta d'Acció Cultural del País Valencià, recorda que la jornada s'hauria d'haver celebrat al novembre però es va ajornar a causa de la DANA. Recorda els morts per la catàstrofe i les mobilitzacions previstes per la gestió política deficient.

Esteve Plantada, director del Congrés de Cultura Catalana, explica que el Nou Congrés recupera l'esperit de l'històric Congrés de fa cinquanta anys. L'objectiu és imaginar entre tots quins són els reptes que tenim al davant i quina és la societat que volem i per a això ens cal fer una aturada per poder-hi reflexionar. «Ara és un moment per redefinir-nos i tornar a agafar la iniciativa —assenyala—. Deixar de fer que les coses ens

passin i agafem la iniciativa». Subratlla que en aquest Nou Congrés, el País Valencià ha d'assumir un paper protagonista, no subsidiari. «Tenim un futur compartit i una història comuna», recorda Plantada, després de recordar el que va dir Vicent Andrés Estellés després de visitar una exposició a la Fundació Miró, en el marc del Congrés dels setanta, on es podien veure, per primera vegada, les Homilies d'Organyà: «Tenim present, tenim futur».

Per tancar la benvinguda, **Montserrat Casals**, vicepresidenta de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, destaca l'esperit de col·laboració entre les organitzacions i els territoris que formen els Països Catalans.

1. Som iguals, com hi arribem?

*Ponència marc a càrrec d'**Alicia Villar-Aguilés**, sociòloga i professora de la Universitat de València, directora de la Revista de Sociologia de l'Educació-RASE i especialista en gènere i educació, polítiques universitàries d'igualtat i conciliació familiar-laboral.*

Alicia Villar introdueix la seua ponència tot parlant dels moments convulsos que es viuen a nivell planetari i de l'impacte de la irrupció de noves realitats, com ara la intel·ligència artificial. També de com impacte en les nostres vides l'era de l'acceleració.

Villar mostra algunes dades que contribueixen a entendre les similituds i diferències entre els tres territoris dels Països Catalans. Les dades evidencien que estem en una situació força similar pel que fa a qualitat de vida i desigualtat (mesurada a través de l'índex de Gini). Les dades, en canvi, mostren com la turistificació de l'entorn econòmic i social aboca a l'abandonament escolar i a percentatges més baixos d'estudis superiors entre població adulta (amb les Illes com a cas més extrem).

I en el context global? Com diu **Thomas Piketty** a *Breu història de la igualtat*, el món el 2020, per molt injust que sembla, és més igualitari que en etapes anteriors. Ara bé, ens hem de preguntar des de quina posició fem aquesta afirmació. Des de la posició d'un home blanc, heterosexual i de classe mitjana és fàcil afirmar-ho. Però si ens situem en altres posicions, potser la resposta no és la mateixa.

Quina és la posició de la població respecte de les polítiques d'igualtat? Tot i que els mitjans de comunicació solen posar l'accent en el percentatge de població que està en contra dels avanços en igualtat (segons la darrera enquesta del CIS, el 44% dels homes consideren que el feminisme ha anat massa lluny), el got es pot vore mig ple o mig buit, doncs hi ha un percentatge alt de població que està d'acord amb aquestes polítiques.

En tot cas, el que l'enquesta del CIS evidencia és que hi ha una correspondència entre la posició anti-feminista i l'opció política de vot. Entre els votants de VOX és on hi ha el percentatge més alt d'homes situats en aquesta postura (88,1%, per un 66,1% entre votants del PP i un 55,8% entre els del PSOE)

Segons, remarca Villar, és important destacar que en les societats occidentals assistim al que s'anomena 'desplaçament de significat', això és la substitució del significat de conceptes sobre els quals existien consensos. En aquest sentit, assistim al desplaçament i profusió en l'ús de paraules com «llibertat» o «igualtat» per part de l'extrema dreta.

Per últim, Villar recalca la importància d'incorporar la perspectiva de la interseccionalitat, una forma d'abordar els fenòmens que als Estats Units es treballa des dels vuitanta i principis dels noranta i que, des d'ací, fa el salt a Europa. Amb la interseccionalitat s'acumulen molts aspectes en les lluites feministes. En el nostre cas, incorporar la perspectiva lingüística també forma part de la interseccionalitat.

Al capdavant, la interseccionalitat ens permet fer emergir experiències viscudes de persones i col·lectius invisibilitzats, que pateixen desigualtats i discriminacions. La interseccionalitat desafia els marcs de pensament i d'interpretació reduccionistes: des d'una visió unidimensional cap a una visió multidimensional. En aquest sentit, la teoria feminista ha de fer-se des de baix cap a dalt.

2. Parlem d'igualtat diversa

*Amb la participació de **Yaiza Pérez Alonso**, Dra. en Ciències socials per la Universitat de València (Perspectiva lingüística), i **Maria Elena Bedoya**, advocada de l'ICAB experta en estrangeria (Perspectiva de diversitat). Conversa moderada per Violeta Tena Barreda, periodista.*

La intervenció de **Yaiza Pérez Alonso** versa sobre equitat lingüística i el concepte de justícia lingüística. La justícia lingüística (concepte desenvolupat per **Elvira Riera** i **Sergi Morales**) busca establir principis universals per determinar polítiques lingüístiques justes. Les teories de la justícia lingüística identifiquen valors i interessos derivats de les llengües i proposen models per distribuir-los de manera justa.

La justícia lingüística es basa en dues premisses filosòfiques principals: l'individualisme moral (això és: l'individu com l'única unitat amb valor intrínsec) i el pluralisme ètic (que reconeix que en qualsevol societat conviuen individus amb diferents concepcions del bé).

Ara bé, les llengües no tenen un valor intrínsec sinó instrumental. És a dir, tenen valor en la mesura que els individus li confereixen valor. Els valors i interessos associats a les llengües poden estar relacionats amb la comunicació i la identitat. Cal considerar, en tot cas, la dimensió relacional

de la llengua, la relació entre comunicació i identitat i la importància del context empíric.

La justícia lingüística (basada en l'equitat lingüística) parteix de la idea que tots els interessos i concepcions del bé dels individus han de ser considerats iguals en regular la vida en comú. És a dir, les institucions polítiques comunes han de ser neutrals davant les diferents opcions de vida dels individus i considerar els seus interessos de manera igualitària, és a dir, garantint els drets dels diferents grups.

L'equitat lingüística requereix considerar els interessos lingüístics de tots els individus.

Pérez Alonso planteja els paradigmes de la justícia lingüística per gestionar la diversitat lingüística. En primer lloc, hi ha l'instrumentalisme lingüístic, aquell que considera que la identitat pertany exclusivament a l'esfera privada i que l'únic valor que s'ha de considerar quan es parla de llengües és el de la comunicació. Des d'aquest prisma, es sosté que la llengua del grup lingüístic nacional majoritari en cada territori ha de predominar clarament en l'esfera pública. L'instrumentalisme lingüístic afavoreix règims monolingües i uniformes. Considera que l'assimilació lingüística dels grups minoritzats no és un problema de justícia, sinó un avantatge.

En segon lloc hi ha el territorialisme lingüístic, que suggereix que la llengua dels grup lingüístic nacional majoritari en cada territori ha de predominar clarament en l'esfera pública, de manera que, en teoria, es facilita la igualtat de tracta tant en les oportunitats de comunicació com en el reconeixement de la identitat dels membres de cada grup.

El tercer paradigma de la justícia lingüística per gestionar la diversitat lingüística és el pluralisme lingüístic. Considera que la identitat també s'ha de distribuir en l'esfera pública i que s'han de tractar igualitàriament els interessos de comunicació i d'identitat dels ciutadans. Suggereix que les llengües d'aquests grups han de ser presents en l'esfera

pública per facilitar la igualtat de tracte. D'aquesta manera, s'afavoreixen règims plurilingües, on els ciutadans tenen un marge de tria lingüística, tant en el nivell estatal com subestatal.

Per acabar, Pérez presenta el seu estudi sobre la presència del valencià en l'espai comercial, realitzat sobre una mostra de 1.856 botigues, 1.114 enquestats i sis grups de discussió. L'estudi conclou, a grans trets, que la presència visual del valencià és molt baixa en tota la tipologia de comerços i pràcticament invisible en els centres comercials. El mateix passa amb la presència sonora del valencià entre els treballadors.

En aquest sentit, adverteix Pérez, les polítiques lingüístiques i la manca d'intervenció han permès avançar en el procés de substitució lingüística, circumstància per la qual assistim a un paisatge lingüístic castellanitzat.

Per tant, al País Valencià hi ha una realitat lingüística diglòssica, que genera una relació asimètrica i jeràrquica entre llengües, amb una posició hegemònica del castellà i una subordinació del valencià. La diglòssia i les seues conseqüències són soterrades sota el bilingüisme social, per invisibilitzar el conflicte. En realitat, el conflicte lingüístic valencià és un conflicte sociopolític, en el qual la llengua s'ha instrumentalitzat per convertir-la en un element fonamental en la definició identitària de la dreta i l'esquerra valenciana. En conseqüència, com que no hi ha equitat lingüística al País Valencià, no es pot parlar de l'existència de justícia lingüística.

Al seu torn, l'advocada **Maria Elena Bedoya**, assessora jurídica del Centre d'Informació per Treballadors Estrangers de l'associació SOS Racisme, explica l'experiència de les Tontines, una institució de solidaritat entre les dones migrants africanes, semblant a una banca. És una mena de mútua de seguretat autoorganitzada amb què s'atenen les necessitats de les seues membres. Funciona gràcies al respecte per la paraula donada.

Critica que les societats t'acollida tracten les dones migrants com persones invisibilitzades i anima a fer un canvi de paradigma en aquest sentit. En realitat, les dones migrants s'autoorganitzen de fa molt de temps per parlar de la seua situació, els seus drets i les seues vivències.

A continuació explica alguns dels dèficits que plantejava, en la seua aprovació, la Llei d'estrangeria o la Llei de violència contra les dones, que no reconeixen a les dones migrants com a víctimes en tots els supòsits.

Argumenta també que el nou codi civil que entrarà en vigor el 20 de maig té una visió paternalista que no contribueix a la integració real de les dones.

Per finalitzar parla dels efectes que ha tingut la maternitat transnacional sobre la relació maternofilial de les dones migrades.

3. Ens en sortim. Accions reeixides

Sara Olivas presenta accions reeixides que demostren que, a pesar dels entrebancs, ens en sortim. Es mostren les experiències de **Begonya Pozo** (professora de la Universitat de València), **Galleta Maria** (muralista), **Laura García Andreu** (directora de cinema), **Marina Mulet** i **Rosana Caselles** (poetesses), **Rosa Roig** (escriptora), **Tesa** (rapera), **Maria Faubel** (cantautora), **Herminia Blanquer** (fundadora de Fonèvol, entitat que va promocionar la presència de les dones en les festes de Moros i Cristians d'Alcoi).

4. Decàleg per a un Congrés igualitari i inclusiu

Teresa Ferriz, en representació del Congrés de Cultura Catalana, explica que la voluntat no era la de sortir de la jornada a València amb un

decàleg tancat, sinó generar un espai de reflexió i de generació de principis per tal que associacions i persones que hi volen participar se les apropiïn. L'objectiu, al remat, és incorporar una perspectiva interseccional.